

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

SZERKESZTŐI SZÁLLÁS:

Széchenyi-téren, a hidkaputól kimenet balra
a 26. szám alatti ház emeletében.

Megjelen a lap hetenkint háromszor u. m. kedden, csütörtökön és szombaton délelőtt.
Ára évnégyedre 3 ft. o. é. Hirdetési ár: négyhásas sorát először 7 kr., másodszor 6 kr., harmadszor 5 krajczár o. ért. s minden hirdetés után 30 kr. helyegdíj. Előfizetés s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezelik.
A „nyilatkozati” cikkek sora után 15 kr. előlegez beállítását a szerkesztőséghez csimzendők.

KIADÓ-HIVATAL:

Középuteza, STEIN J. könyvkereskedése.

Kolozsvár, máj. 31.

(1) Az általunk közölt projectumnak egyik legfőbb hiánya, egyik utóbbi cikkünk elmélete szerint az, hogy annak szerkezetén az ország alkotmányos jogának semmi legkisebb nyoma sincs.

Csodálatos, hogy sem a többség, sem a kisebbség javitányaiban még csak egy szó sincs éppen arról, a mi a hazai igazságszolgáltatás lényegét képezi, t. i. hogy a törvényszékek vagy a népválasztás kifolyásai, vagy egy felelős ministerség által biztosított közegei legyenek a hazai törvénykezésnek.

Itt szó sincs a hazai törvénykezéssel, a többség és kisebbség csak az osztrák polgári és büntető codex s-ára hivatkozik.

A többség, mely románokból állott, még látszott birni némi autonómius, némi országos érzéssel, mert a mint általunk közölt jelentéséből láthatni, észrevette, hogy talán a törvényszékek szervezését nem éppen a főtörvényszékeken kellene kezdeni.

Hanem ők sem vették észre, hogy az alkotmányos törvényhozásnak még egészen más előkérdései is vannak a törvényszékek szervezése előtt, s ha Erdély országos állapotot akar gyakorolni, igazságszolgáltatását részünt saját mult törvényhozásából, részünt mostanig fejlett viszonyaiból, mindenesetre pedig Erdély népének szükségleteiből társadalmi, nemzeti és birtoklasi viszonyaiból kell hogy merítse.

Erdélynek előbb rendszeres országgyűlési szerkezettel kell birnia. Ezen szerkezet létesítése után kell elhatározni, melyik alkotmányos rendszerben keresi közigazgatása és igazságszolgáltatása biztonságát? a megyehatósági vagy a ministerialis szerkezetben?

Ha a megyehatóságban keresi, akkor erős és megtagadási joggal bíró municipium s oly országgyűlés kell neki, a mely a legfőbb tisztviselőket s bíróságokat az uralkodó felséggel egyetértve elegendő, s azokat itélő hatalmával ellenőrizze.

Ha pedig ama biztonságot a ministeri felelősségben keresi, úgy kérnie kell ő Felséget, hogy az ország hatáskörébe tartozó ügyek vezetésére egy felelős ministeriumot állítson a parlament többségéből a gubernium helyett.

És midőn egyik vagy másik, régibb vagy újabb alkotmányos forma szerint az országgyűlés szervezve és hatásköre megállítva van, azután következik, hogy a közigazgatási s igazságszolgáltatási közegek létesítéséről ezen gyűlés az uralkodóval egyetértve intézkedjék.

Itt mindjárt a legelső elvi kérdést kell megállítani: u. m. el kell-e különíteni a bíróságot a közigazgatástól? Hogy el kell különíteni, ez természetes, mert a két hatáskör egészen különböző elveken nyugszik; a bírósági hivatás levén a jogszerűséget valószínűsíteni, a közigazgatás pedig a cél-szerűséget létesíteni. Az általunk közölt munkalátokban ezen elkülönítés elve általában el van fogadva.

A többség munkalátának előszavában némi alkotmányos érzék mutatkozik, kifejezve azt, hogy a legfőbb törvényszék felállítása nagy nehézségre talált, miután annak alapja az alsóbb törvényszékek még nincsenek szervezve.

Minthán egy külön országban a törvényhozás meg van állítva, s az municipális vagy felelős ministeri szerkezetéhez képest be akarja rendezni igazságszolgáltatását, első feladata a törvényszéki szervezetre nézve annak két alkotórészét tisztába hozni, t. i. 1) meghatározni hány törvényszék legyen, s ezek hány tagból álljanak, kik képesek bírák lenni, s minő feyelem és felügyelet alatt álljanak, és

2) meghatározni az ugynevezett bírói illetőséget, vagyis, hogy minő ügyek, minő bíróság elé tartoznak.

E célból elvileg elhatározandó, ha az általamban akarják-e alkalmazni az eskütt szöveket, a melyek Angliában 1825, Franciaországban 1848 óta, valamint Belgiumban, Poroszországban, Hannoverben, Badenben, Hessenben, Württembergben s csaknem minden apró német fejedelemségben, ugy Genfben, Portugáliában, Brasiáliában s Olaszországban nagy sikerrel vannak már alkalmazva, vagy pedig az osztrák eskümt akarják-e követni, a mely 1849-ben behozta ugyan az eskütt szöveget, de azt megint eltörölte, s a bünvádi ügyeket collegialis törvényszékekre bízta.

Ezen igen fontos eszmével legelőbb tisztába kell jönni, s csak azután lehet a törvényszékek új szervezetéhez fogni.

Minthogy a polgári és büntető perekben az eljárás egymástól tetemesen különbözik, a mennyiben a polgári perben mindig a törvényes igazságot kell keresni, míg a büntető keresetnél a valódi materialis igazság keresetik, mulhatlanul el kell határozni a fennebbi alapelvet, mielőtt a törvényszékek szervezéséhez, s a bírói hatáskör megszabásához lehetne fogni.

Eztán felállítandók azon alapelvek, melyeket az európai jogtudomány elfogadott, u. m. 1) a bírók önállósága, s bünvádi elmarasztalás esetekivüli elmozdíthatatlansága; 2) hogy a bíró szorosan a törvényhez legyen kötve s más szabályt ne követhessen, tehát az igazságszolgáltatás szervezete megelőzze a törvényszékek szervezését; 3) hogy a bíróság az egyenlőség elvére legyen fektetve, meg nem engedtetvén, hogy a különböző osztályok külön bíróságok alatt álljanak; 4) hogy a törvényszékek a terület s népesség arányában legyenek felosztva, hogy az igazság keresése a honpolgárra nézve ne nehezítettessék, s hogy e cél elérésére nézve a békebíróságok mennyi részben alkalmazandók, melyek Franciaországban, Belgiumban Hollandiában stb. annyi sikerrel működnek, s melyek az osztrák jogelvek szerint is méltányolva? 5) hogy a fontosabb esetben társas bíróságok lételessenek, és pedig szabály szerint három folyamodásban; s itt elhatározandó, hogy némely apróbb ügyek kiveendők-e a felhívás joga alól, a mint ez a magyar és francia törvényhozásban divatozik; 6) hogy egynemű törvényszékek legyenek vagy némely külön természetű ügyek, u. m. kereskedelmiek s katonaiak külön ítéltessenek el? 7) hogy a bírói illetőség a lakás vagy a pertárgy fekvése, vagy a pertárgy alapjául szolgáló esekelvény- vagy szerződéshez képest állapítsák meg, és végül, hogy 8) a bíróság mellett az ügyvédek állása, jogai s kötelességei oly módon szabályoztassanak, hogy azok független önállóságukat teljesleg megtarthassák.

Ezen cikkben foglalt alapelvek tisztába hozatalával, a törvényhozásnak lehet és állhat jogában az igazságszolgáltatást alkotmányosan szervezni; és itt aztán az épületet alant kezdve, a hely és viszonyok s az alkotmányos forma természetéhez képest, s ott, hol előbb is alkotmányosság s hozott törvények alapjait magánjog léteztet, ezen pozitív törvényeknek csak reformjához látni, s a koreszméit azokba átplantálni, ez a józan és alkotmányos törvényhozás feladata.

Mi, a mint már elégszer elmondottuk, egy nagy birodalommal összekötöttetésben álló kis országot nem tartunk képesnek az alkotmányos törvényhozás gyakorlatára, és pedig azért nem, mert a felelős ministeri rendszert

ily kis terület pénzviszonya nem bírja meg, a népválasztási vagyis municipális rendszer pedig nem bír ellentárási erővel azon nagy kormányhatalommal szemben, mely egy közös birodalomból meríti erejét.

Szebeni dolgok.

Medgyesi képviselő Obert Ferencnek a katonakötelezettség ügyében indítványa, mely lapunk 62 dik számában említettük, a következő indítvány:

Megfontolván, mikép az országgyűlés tagadhatatlan kötelessége, a szeretett hazai lakói jogosult várakozásai iránt tekintettel viselkedni;

tekintve, hogy a katonai szolgálati idő jelenlegi tartama az ország lakóinak minden rétegére nyomasztó teherként nehezedik;

tekintve be véve, hogy a hadkötelezettségi idő rövidbe tartama a földmivelés és ipar sikereljesebb üzését előmozdítani, és ekként az ország lakói tulnyomó többségének jólétét gyarapítani fogja;

az országgyűlés elhatározza:

hogy a magas kormányhoz a hadkötelezettségi idő leszállítása iránt tiszteletteljes kérs legyen fölterjesztendő.

N.-Szeben, october 7-kén 1863.

Obert Ferenc s. k.

Medgyesséki 1. választó kerületének képviselője.

N.-Szeben, május 30.

Mai ülésben a követek, s a karzatokon a hallgatóság is nagyobb számban jelent meg. A legf. törvényszék kérdésében a kormány képviselőjéül a főkommisszár által Pap Alajos tanácsos vala kiküldve, a ki meg is jelent a gyűlésben, s a tudósítók padján foglalt helyet. Azonban a főtörvényszék kérdése ma nem került tárgyalás alá.

Először az elnök közlé, hogy Gasteiből május 23-dikáról a kir. biztostól két irat érkezett. Az egyikben tudatja a kir. biztos, hogy ő Felsége 1863 october 26-ról Schönbrunnból kelt kir. leirata által szentesítette az erdélyi orsz. gyűlés I. törvényezikét, mely a román nemzet és vallásai egyenjogúsítására vonatkozik.

Ezen kir. leirat mind a három orsz. nyelven felolvastatván, görög-keleti archimandrita Popászu felkelt és „mint nemzete gyöngye organuma” de mégis annak nevében „ő Felsége, a lovagias császár iránt legmélyebb hálát szavazott, hogy ő Felsége Erdély legregibb nemzetét halottaiból ismét életre hívta.” A magas ház és Isten színe előtt ígérte nemzete nevében, hogy ez mindkét kész lesz életet adni a császárnak, az uralkodó házért s a birodalom egységéért, s hűségét és halálját bebizonyítja kivált szerencsétlenség esetében. E nemzet a többi nemzetekkel egyetértés, testvériség stb. fenntartását eszközölni mindent megteend, ezt is ígérte, s a ház e beszédet „hoch“-okkal és „se treasc“-okkal üdvözölte.

Puscariu is hálát szavazott a kormány- és a szász nemzetnek e törvény létrejöttét elősegítő közreműködésért.

Móga pedig szerette volna s komolyan indítványozta is, hogy a román nemzet halálját telegrafirozzák ő Felségének. Ez indítvány elfogadott, de azon meghatározással, hogy táviratilag a kir. biztos kéresekkel fel e halál-nyilatkozatnak legm. helyeni közlésével.

A kir. biztos másik közleményét azon kir. leirat képezte, mely által az oct. diploma és febr. patens bevizsgálása iránti t. cz. szentesítettik. Ez is hasonlóképp felolvastatván,

Schmidt Konrád, a szász nemz. ispán, constátálni kívánta, hogy a bevizsgálás iránti határozatnál a ház minden tagjai, magyarok, szászok és románok egyiránt s egyhangulag részt vettek, s hogy e t. cikknek közvetlenül az a fontos következtetése lett, miszerint Erdély képviselői az egész birodalmat érdeklő tárgyalásokban részt vettek. Ezen t. cz. szentesítés feletti öröm bizonyítványul háromszoros „hoch” hangoztatását indítványozza, a mi meg is történt.

Elnök közlé gróf Béli Györgynek egy iratát, melyben jelenti, hogy hosszas időre akadályozva lesz megjelenni a gyűlésben. A főkommisszár utján legf. határozás végett ő Felsége elébe terjesztendőnek határozott.

Popp (Edler von Böhmstatten) hat heti, Sipotár és Balomiri négy heti szabadságot kap. Trauschenfels Ferenc pedig, Brassó követe, jelenti, hogy elfoglaltatása miatt leteszi mandatumát, a mi tudomásul vétetett.

Erre Maager és 14 társa sürgetőségi javaslatot ad be, mely az erdélyi vasut kérdésére vonatkozik, s melynek rövid kivonatos indoklása ez: Tekintve azt, hogy Erdély már évek óta azon sürgető kéréssel járult a m. kormányhoz, de ő Felsége e kérés teljesítését, t. i. Erdélynek az európai vasuthálózatba való bevonatását, a birodalmi képviselő feladatává, annak megoldását az erdélyi követeknek a Reichsrath e tárgy tanácskozásaiiban részvételétől tette függővé, a mi most már megtörtént, a nélkül, hogy a Reichsrath utolsó ülésfolyama alatt e remény teljesülésére kilátást nyújtó határozat hozatott volna; tekintve azt, hogy a bukaresti kamara által hozott s a kormány által helybenhagyott határozat szerint három vonal állapított meg, melyek által Erdély jogos öhajtsái és reményei veszélyeztetve látszanak, hogy ezen vasuthálózatnak kiépítésére M. Ward és Bartlettnek az engedély meg is adatott oly módon kötelezőleg, hogy a veresova-krajovai vonalat 5 hó alatt kezdődőleg 8 év alatt tartoznak megépíteni; hogy felni lehet, mikép a veresova-krajova-bukaresti vonal megépítésének létrejöttével a bevégzett tény nyomása miatt az oláh vaspályáknak az osztrák vaspályákkal egyesítését Orsován át kellend elfogadni, s így Erdély északon és délen kikerültetnek, hogy tehát az önfentartás kötelessége parancsolja, előregondoskodni, hogy Erdély az európai vasuthálózatból e képp ki ne zárathassék, mire nézve az egyetlen eszköz a két kormány kölcsönös egyezkedése lenne; végül tekintve azt, hogy szükség, miképp az országgyűlés jelölje ki azon pontot, a hol a kapcsolatot létrehozni Erdély kereskedelmi és nemzetgazdasági érdekei a legparancsolóbban követelik, a m. országgyűlés határozza: 1) hogy a magas kormányhoz a legsietőbben s a legnyomósabban folyamodik, hogy az osztrák vonaloknak az oláhországi vonalokkal való kapcsolati pontjára nézve a fejedelmi kormánynyal egységes eszközöltséssel, megm. megkezdődőnek az Oláhországban közelebből engedélyezett vaspályák vonalak építése. 2) Hogy egy ilyen pont mindenesetre Brassó közelében is elfogadtatik és megállapittatik. 3) Hogy a m. kormány a közelebbi egyebhivandó birodalmi tanács ülés folyamának kezdetén az egyezkedések eredményéhez képest új előterjesztést fog kitűzni alkotmányos előntés végett.

Obert indítványára e javaslat kinyomatni határozott, s ugyanezen követnek indítványa felett, miszerint az elnökség megkérdendő, hogy ez indítvány már a legközelebbi gyűlésben legelőlvastassék fel, hosszabb vita keletkezett, a melyben Schmidt Konrád, Rannicher, Herbert és regalista Schneider az indítvány ellen, Maager és Schnell pedig az indítvány mellett emeltek szót. Szavazásra kerülén, a ház Obert indítványa mellett nyilatkozott és az elnök kijelenté, hogy a legközelebbi szerdai ülésben mindenesetre a felett lesz határozat hozandó: vajlon az említett indítvány kitűzések-e napirendre vagy ne?

Ezzel az ülés két óra után az előrehaladott idő miatt bezárattott.

Lapszemle. A „Wanderer” egy figyelemreméltó levelet hoz ezen cím alatt: „A magyar párt Erdélyben”, a melyet érdekesnek vélünk ismertetni: „Azon emlékirat — írja e cikk — melyet a magyar és székely képviselők a mult évben a trón zsámolyához helyeztek, melylyel a szebeni tartománygyűlésben meg nem jelenőket indokoltak, ezen párt legutolsó pozitív nyilatkozata volt a Lajthán és Királyhágón túl fenforgó alkotmányviszály alkalmából; azóta visszavonult a politikai küzdelemok színteréről, s az azt képviselő független sajtó is számot vetve a viszonyokkal és körülményekkel mély hallgatásba merült. Akkor is, midőn a bécsi kormány, vagy illetőleg az erdélyi gubernium által a magyar és székely kerületben új választásról elrendelve, az ellentállás egyseztlen tagadólagoz volt, a magyar és székely

népesség az előbbi képviselők egyhangu ajánlása alapján megválasztása által tudatva, hogy ő nem hajlandó alap meggyőződését változtatni. A már megválasztott képviselők eredménye által ezen párt hasonló irányban s hasonlóan tagadó, mind a mellett nem kevésbé érthető módon nyilatkozott, s valójában nem is vett volna alkalmat tovább lépni, ha a hivatalos centralista levelezők és hírlapok utóbbi időkben egy valóságos fenyegető manővert nem kezdtek volna, azon naiv hitben, hogy ily taktikával egy alkotmányosságban megőszült nemzetnek meggyőződéséhez hűségét megrendíthetik. A nemcsak a magyar és székely néptől és sajtótól, de a román többségtől is rettegett arad-szebeni völgységnek a kormány részéről segítő s engedélyező, a kormányzati körökben át-költöztetése, ezek s más momentumok az említett levelezők és lapok által a magyarok s székelyek ellen fenyegető cikkekkel használtattak fel, ha továbbra is eddigi politikai magatartásuk mellett maradnának. Ezen körülmények a független sajtót, s névszerint a „Közönséget” arra bírta, hogy régóta hallgatásával felhagya, s úgy hiszik, már csak azért is, mert ez rég óta első hang, melyet a párt kebeléből hallhatni, érdekes lesz ezen hírlapi cikkeknek fontosabb helyeit ismertetni. (A „Wanderer” itt jeles kivonattal ismerteti azon cikkeit, melyet a „Bot-schafter” szebeni levelezője ellenében elmond, ki a kormányt felhívta, hogy az arad-szebeni vonalt engedélyezze, a guberniumot vitesse Szebenbe, s a magyar elemmel szakszon.) Ezen közlés után az említett lap így folytatja: „A magyarok és székelyek nézeteit és hangulatát a kolozsvári cikkek fenközlött helyei annyira szabatosan jellemzik, hogy részéről aboz semmit sem adhatok többet.

Nyilatkozat.

A politikai gyűlöletnek soha sincs nagyobb tere, mint olyankor, midőn a vélemény szabadsága és a teljes nyilvánosság korlátozva van.

En nem szeretem mellettem veresve magamat nagy székely hazafinak kiabálni, nem is tartóztam soha azon szélsők közé, kik a polgári társadalom felzavarására keresik a szabadság üdvét. Nehezebb időkben is kimondtam, hogy a monarchia forma híve vagyok, hogy ragaszkodom a practica sanatiohoz, de épp ezért rendíthetetlenül ragaszkodom hazánk alkotmányához, melyet a practica sanatio s ez által öröklött uralkodóink esküi biztosítottak.

Ezen annyiszor elmondott álláspontomon politikai eszméim eléggé átlátszóak, s dacára mindennek, az utóbbi követválasztás alkalmából Márosháza körüli és Szebenből oly

hirt vettem magamfölem, a melyet józan esz nem kombinálhatott, s a mi sem a mostani országgyűlésről annyiszor elmondott nyilvános nézetemmel, sem azzal, hogy a követi állást általában sehol sem kerestem — nem egyeztettem.

Midőn kezemen egy meglehetősen szétterjedt hírlapot és eszméim kifejezésére olyan, a milyen tollat bírok, sőt midőn még azt is hiszem, hogy ha követ akarnék lenni, talán Erdélyországban vagy egy választó körületre, mely szíves volna kérésre bizalmával megválasztani: nem foghatom fel azon feltevés becstelenséget, mely nekem a követ-ség megnyerésére nézve oly ajánkozást tulajdonít, a mely nyíltan hirdett eszméimmel homlokegyenest ellenkező.

Hisz a mit én el akarnék mondani, mint nem az ellenzék által választott követ, azt az állatam vezérelt hírlap hasábjain bizonyos mértékű hatásteljesebben kimondhatnám, és így nemzetem általános magatartása ellenében legkevésbé volna szükségem a szebeni zöld színt választani küzdterül, honnan szavam éppen nem hatna el annyira is, mint elhat az irodalom terén.

Látni való ebből az ily politikai pletykák vagy cselszövények indokolhatatlansága.

Politikai jellemem védelme kényszerít ki nyilatkozatomat, hogy a mostani követválasztás sem egy, sem más uton nem kerestem, s sem egy, sem más uton el sem fogadhattam volna, annálval kevésbé tettem bárkinek is elfogadó ígéreteket. Kolozsvár, május 31. 1864. Dózsa Dániel.

MEGYEI ÉS KÖZSÉGI ÉLET.

Dézs, május 25.

A dézsi h. h. tanodai bizottság a felügyelet alatti leánytanoda tanítónői állomásának megalapítását folytonos figyelemmel kísérve, annak teljes szilárdítására f. é. pünkösztől 2-ik napjára sorshuzással kapcsolt táncvizsgát tervezett, melynek kivételét alólirra bízta. Na Belső-Szolnokmegye tiszteltemeltő hölgyeinek a közügy iránt emelkedni nem tudó részvétele nagyon is megkönnyítette a terv leírását; ugyanis az említett célnak női művek s egyéb díszes tárgyak adakozásával versenyezve vetélkedtek, s voltak többen, kik fel-szólítást nem várt, szíveskedtek nyereségtárgyakat beküldeni s így történt, hogy 141 díszmű gyűlt be, melyből s az azzal kapcsolt táncvizsgából 319 f. 45 kr. o. é. tiszta jövedelem vétetett be, s ezáltal a városunkban annyira elhanyagolt növekedés ügye megint egy lépéssel haladt elő.

Hálátlanok lennének nemes keblű hölgyeink iránt, ha azok neveit, kik az említett célra becses adományaikkal járultak, elhallgatnók; szolgáljon azért tisztelt neveik nyilvános fel-

említése hálánk kifejezéséül. A tisztelt egyetemen névsora a következő: id. és ifj. Pataki Dániel, Balog Lóti, Bánya Zsuzsanna és Lina, Almai Giza, Fazakas Iván, Buzi Etelka, Medgyes Ilma, Kendeffi Farkasné, Weér Katalin, Weér Zsigmondné és kis Weér György, Weér Róza és kis Kata, Katona István, Róth Pálné, Kovács Mózesné és Irma, Lészai Margit, Guldenfingén Valéria, Dr. Szőcsné s Szőcs Vilma, Peielléné és Olga, Bánya Berta, Korbuly Jánosné és Mari, Markovics István és Mari, Czece Ida és Mari, Pataki Gyula és neje, Pataki Ferenc, Govrik Péterné, Krémer Samuné és Luiza, Höller Mari, özv. Tatrosi Lászlóné, özv. Bajó István, Csizér Ilona és Irma, Tót Ferencné, ifj. Pap Ferencné, Czece Kálmán, Béla és Kálmán, Göllner Olga, Péchi Ferencné, Pap Albertné és Ilka, Balog György, Buzcekkó Domokosné, Amália és Katica, Zámbo Györgyné, Katalin és Regina, Kolmájer Froni, Kübacher Ferencné, Gyöngyösi Sándorné, Nagy Luiza, Simon Lajosné, Vajda Blanka, Gizella és Janka, özv. Ferenczi Károlyné, Karácsoni Ilka, Vajda Gyuláné, Lányi Berta, Jüngling Mihályné és Berta, Barabás Róza, Galgóczi Antalné, Márton Etelka, Veres Imréné, Vékony Berta, Hirsch Lipótné és Róza, Medvess Lila, Szabó Fanni és Mari, Miller Adolfné, Verzar Linka, Batosi Andrásné és Nina, Vas Amália és Anna, Szász Ilona és Anna, Dézi Irén, Pécsy Póli, Téglási Vilma és Ida, Weér Miklósné, Gálfalvi Mari, Kovács Samuné, Hegyi Mihályné, Mangesius Matild, Bánya Blanka, Telegdi Fruzina és Irma, Keresztes Béláné, Nagy Józsefné, Tokai Sándorné, Veres Józsefné, Czako Klári, Rác Miklósné, Mózsa Leona, Kaincel Vilma, Pekete Ilka, Izsáki István, Eisenlohn Luiza, Medgyesi István, Lemény Józsefné, Torma Ferencné, Bikfalvi Józsefné, Almai Ferencné, Szatmári Károlyné, Unger Amália, Enyedi István, Betegh Kelemenné, Brassai Róza, Ince Róza és Fanni, Mike Paulina.

Hálásan kell azon tiszteltemeltő hölgyeket is megemlítenünk, kik a sorsjegyek eladási alkalmatlanságát szívesek voltak elvállalni, u. m. ifj. gr. Bethlen Sándorné, b. Bornemiza Albertné, b. Bornemiza Károlyné, gr. Bethlen Róza, gr. Kornis Vilma, Berta és Janka, protomedicus. Pataki Dánielné, Weér Zsigmondné, Kászoni Sándorné, Ujfalvi Adám, Vojt Jánosné, ifj. Pataki Dánielné, Fazakas Ivánné, Almai Ferencné, Ince Róza és Fanni, Bánya Józsefné, Téglási Vilma, Breuer Pálné, Enyedi István, Peiello Ottóné, Simon Lajosné, Buzcekkó Amália és Czece, mert csak ezeknek buzgalma eszközölte, hogy az oly sokfelől igénybe vett jótékony-ság ki nem fáradt s ezen ügy is sok pártolásra talált.

A pünkösztől 2-ik napján tartott táncviz-

lom díszes és vidám volt; a nyugóra alatt huzatott ki a 141 nyereség, melynek egy-részt már el is vitték; de sokan az intézet javára visszahagyták. A még benn levő nyereségeket a következő számú sorsjegyek nyerték, u. m.: 7, 16, 17, 23, 25, 26, 34, 35, 36, 37, 38, 45, 54, 56, 68, 73, 75, 77, 83, 103, 108, 109, 117, 128, 129, 132, 133, 135, 136, 138, 140, 148, 149, 151, 152, 154, 163, 164, 167, 169, 170, 172, 175, 178, 179, 180, 187, 189, 200, 206, 223, 229, 260, 264, 265, 284, 285, 288, 292, 294, 300, 304, 310, 312, 314, 319, 396, 400, 401, 404, 447, 475, 479, 484, 498 500.

Ezen sorsszámok előmutatása mellett a nyereségek alólírtól átvétethetnek; kik pedig azok iránt f. é. június közepéig nem rendelkeznek, azoknak nyereségei az intézet javára ajándékozottaknak tekintetnek.

Többen a táncvizsgalomban bementi díját megváltották, meglevén gátolva abban résztvenni, ilyenek voltak: özv. Kozma Imréné, Weér Miklósné, Gálfalvi Mari, id. Pataki Dániel és neje, Nalácz Dánielné és Károli, Mózsa Klára, id. Vojt Jakab, neje és fia, Kömes István, Dadai Domokos. Beregszászi Ferenc és neje, Mán Gábor, Simó Lajosné, és egy magát megnevezetni nem akaró (küldött 5 f. rít), kik az intézet nevében fogadják hálás köszönetünket.

Vége elismeréssel említem kell Weér György, Telegdi Zsigmond, Turbucz Ferenc, Gyarmati János és Keresztes Nándor urakat, kik közreműködésük által az üdvös célt előmozdítani szívesek voltak.

Dr. Szőcs Sámuel.

Gula-Fehérvár, május 16.

Főtiszt. Kolosy A. urnak a mes-terlegény-egylethez mondott be-széde itt következik:

Tisztelt iparos barátim!

Mozgásba hozott socialia állapotunknak nincs oldala, mely oly ellenzék nézetek s érzelmekre adott volna alkalmat, mint az ipar legnagyobb részének szinte a mostan élő emberiség szeme előtt támadt, s már óriási eredményekre megértett gépszerű üzlete. A körültekintő, s nem az „egyszer egy” mellett megköszönt észlelő iparos a szerint, mint egy vagy más szempontból tekint a gépművet, indíttatva érzi magát, hogy azt őrművel, hálával, reménnyel üdvözölje, vagy pedig bosszúsággal, félelem, retég, szinte kétségbeeséssel tekintse; de legyen bár ezen vagy más nézetben, mégis be kell vallania, hogy azon jeleségek, eredmények nagyszertűk, a gépek ereje hatalmas, s hogy miúgyan nagyszerszerűség, hatalmuk jelenleg még csak kis-csinységek ahhoz képest, mit látni, tapasztalni matematikai bizonyossággal a jövőnek van fen-

TÁRCZA.

AZ ERDÉLYI SZÁSZOK MAGATARTÁSA

1860 october 20-dika óta.

Történelmi vázlat

Halmágyi Sándortól.

(Folytatás *).

Azonban nem érdekeltem, s fölémlítjük itt, hogy Balomiri János szászvárosi követ is ellenvéleményt adott be, mely Szebenből 1862 mart. 8-án kelt, s melyben többek közt mondja, hogy: „a szász nemzeti gyűlés által mai napon elvileg elfogadott munkát, a nemzeti egyenjogúságnak Erdélyben gyakorlati keresztültételét illetőleg, tulhaladja a nemzeti egyetem törvényes hatáskörét, mivel tárgya egész Erdélyország s annak összes lakossága. A szász nemzeti gyűlés törvényes állásánál fogva nem tárgyalhat az egész országra kiterjedő ügyeket jogosan, s ha mégis országos ügyekbe avatkozik: akkor elveszti egyetemi (universitási) törvényes tulajdonságát, s csak magánosok magán gyűlékezete lesz, s határozatai senkire nézve se lehetnek irányadók és kötelezők” stb. 1).

Mind hiába! Mint mondtuk, a szász nemz. gyűlés felretéve minden tekintet, határozni akart.

A részletes tárgyalás befejeztén, martius 29-ől kelt terjedelmes felirat 2) mellett az egész munkát felterjeszténi határozottat.

A május 8-diki ülésben olvastatott az illető bizottságok egy terjedelmes emlékirata arról, hogy miként lenne szervezendő a községi ügy a szász területen. A másnap ülésben tárgyal-

tatván, mint igen fontos, előbb az illető kerületekkel, magistratusokkal közöltetni határozottat.

A május 17-diki ülésben olvastatott a fő-kormányzati 8376 sz. a. 1862 május 9-ől kelt rendelete, melyben a nemzeti egyen-jogság kérdésében a hetes bizottság által javasolt módon szerkesztett felirat tárgya-ban, mielőtt ez felterjesztetnék ő Flage elébe, meghagyatik, hogy — miután köztudo-más szerint a kérdés tárgyalása alkalmával különvélemények is adtak, de azok felter-jesztve nincsenek — tehát a szász nemzeti gyűlés azonnal küldjön fel sietőleg minden idevonakozó irományokat és jegyzőkönyveket, egyszersmind adjon felvilágosítást, hogy — a különvélemények létezésének feltevése mel-lét — hogyan érhető a kir. fő-kormányzati intézett kérvény azon kifejezése, hogy a szász nemz. gyűlés azon felterjesztést „egyhan-gulag” fogadta el? 1).

Jellemző, hogy a fő-kormányzati szükség-ségnek látva a rendelet igazolására felhozni, hogy „az 1796 é. sept. 30-án 2931 udv. sz. alatt kelt, s ugyanazon év november 11-kén 7308 gubern. sz. a. közhírre tett leirat a szász egyetem szoros köteletségévé tette, hogy min-den ülésén tárgyalat ügyekről szóló jegyző-könyvet mindjárt az üléskezé végeztével a kir. fő-kormányzati útján ő Felsége elébe ter-jessze” 2).

A szász n. gyűlés említett (május 17-iki) ülésében a rendelet tárgyalás alá bocsátatván, kimondák, hogy a szász nemzet autonóm áll-lásával nem egyeztetendő, s nincs is törvény-szerűleg indokoltva azon kívánság, hogy a jegyzőkönyvek a fő-kormányzati útján felter-jesztessenek; mindazonáltal a dolog siettetése tekintetéből a rendelet az alkalmossal teljesítendő, s Rannichernek egy e tárgyban szerkesztett felirata a fő-kormányzati 3) elfogadottat. Csak Wittstock (besztercei követ) és Balomiri szavazott egy ilyen

visszairás ellen, sőt utóbbi ellenvéleményt is adott be, melyet csak egy ismerhetünk meg, hogy annak aláírója a „Közönséget” be kiadás végett beküldte, s a melyben ki-jelenti, hogy ellenvéleménye az volt, miszerint: a szász n. egyetemnek nemcsak szabad tetszésétől függ, hanem kötelessége felterjeszténi a fő-kormányzati jegyzőköny-veit; hogy a szász n. gy. azon ismételt állí-tása ellenében, mintha az 1862 mart. 29-iki repraesentatio „egyhangulag” fogadottat volna el, kénytelen az ellenkezőt állítani, s e nézetét a május 22-iki ülésben maga az ispáni helyettes Schmidt Konrád is helye-snek (für richtig) ismerte el 4).

E közben a Schmidt Konrád, Rannicher és Gull személyében felküldött szász deputat, melynek feladata volt a szász nem-zet nevében ennek a febr. 26-iki alkotmány-hoz csatlakozása iránti óhajátás a trón zsá-molyánál személyesen is letenni, Bécsbe fel-mennén, ott kitüntetőleg, sőt a birodalmi tanács alsó háza részéről mintegy tünnetleg fogadottat. A Munch hotel termében (jul. 20) politikai ebéd rendeztetett, a hol 75 képviselő volt jelen, köztük Schmerling és Lasser ministerek, s az itt mondott toaszok egytől egyig a magyar alkotmány álláspontja ellen intézett nyilatkat foglaltak magukba 5).

E szász küldöttség a jó alkalmat és ked-vező hangulatot felhasználni akarva, kísérle-tet tett egy oly rendelet készítésére, mi-szerint a bűnvádi keresetekben a főbebezés a szász universitástól közvetlenül Bécsbe tör-ténjék. De sikertelenül, mert ő Felsége meg-rendelte, hogy a főbebezés a királyi táblához Maros-Vásárhelyre történjék 6).

Schmidt Konrád sept. 18-kán érkezett vissza Bécsből Szebenbe, s ünneppélyesen fo-gadottat a városi tanács, a szász n. gyűlés tagjai, a nemzeti pénztár hivatalnokai, a községi képviselő, s a polgárság által.

1) „K. Közönsé” 83. sz.

2) Ez ünneppély leírása olvasható a „Sieb. B.” 143-dik számában.

3) „K. Közönsé” 78. sz.

4) „Sieb. Bots” 98. sz. „K. Közönsé”, 80. sz.

5) „Sieb. Bots” 226. 259.

(Folytatjuk.)

*) Lásd a „K. Közönsé” 1. 2. 4. 6. 8. 10. 13. 17. 19. és 36. 42. 50. 54. 60-dik számait.

1) „K. Közönsé” 57. sz. 1862.

2) „K. Közönsé” 62. sz.

tarva! Ha a gépi gazdaság már is herkulesi erőt fejtett ki, ez ma mégis csak Herkules a bőségtől. Ezeket a gépezet hatásáról előbocsátva ma a varrógép föltalálása s lassankint tökéletesítése, előnyös voltáról szövegezik.

Alig van ipareszköz, mely az üzletben oly nagyszzerű s általános messzeható változatoknak lett volna létrehozója, mint a varrógép, mert szinte minden szabó, cipész, szűcs s a többi, versenyzés tekintetéből azon gépnek használatára van utalva — mondhatni — kényszerítve. Ez az újkor industrialis haladásának terménye, s egyszersmind hatályos része. Miot a gőzgépek, az önműködő fonó- s szövőgépek, ugy annak is szüksége volt iparüzletbe való bevitelére tekintetéből szilárd tetters tér fiakra; mert voltak s vannak részletenként most is többen előítéletek, főleg a varrás minőségét, tartósságát tekintve a közönségben leggyözelem és sok idő, pénzkiadás szükséges gőzvetet arra, hogy a varrógép tökéletlen állapotából a mostani tökéletességre vitessék.

A varrógép föltalálásától igen kevés adatunk van, noha az alig félszázados. Az első tudósítás 1804. évre esik, melyben John Duncan Angolországban egy varrógépet föltalált volna. Eppen oly bizonytalan egy angol lapnak azon jelentése, hogy Madersberger bécsi szabó 1815-ben varrógépet talált volna fel, mely gyors és tiszta kivitelével minden kézívarrást fölül múlt. Valjon azonban ezen gép tovább tökéletesített-e? Nem tudhatni. Legalább arról adatunk nincsenek. Később 1825-ben Thimionier francia szabó, ki gépészettel sokat foglalkozott, föltalált egy láncc- vagy himzöltő (tambourin) gépet, mely láncc öltéseket (Kettelstiche) tett. Ezen gép nagy figyelmet ébresztett, mit más alkalommal előadtam, főleg a szabólegények közt, kik féltek, hogy miatta bérük s kenyérük elveszik. Miért is sokan összecsoportosulván, berohantak Thimionier lakába, elfoglalták gépet, az épület 2-dik emeletéről levetették, szétdarabolták; csak bajjal tudta Thimionier művének sorsát kikértni.

Ugy látszik, mind ezen gépek a közhasználatra kevésbé voltak alkalmasok, mivel sehol tovább nem terjedtek; de az mégis bebizonyult, hogy a gép használata által varrást előállítani lehet. A későbbieknek volt föntartva azon gépeket annyira tökéletesíteni, hogy azok minden varásmunkára felhasználhatók. Ezen földarabolt megféle legelőbb 1834. bizonyos W. Hunt New-Yorkban, ki tehát a gyakorlati varrógép igazi föltalálójának tekinthető. Ő készítette az első hajócska-szerű gépet tödzések előállítására. Azonban ezen gépnek is megvoltak sajátos hiányai, legalább e mellett szól a hosszú idő, mely lefolyt, míg igazán általános használatra szert tehettek, mi alatt ezek bizonyosan sok változás s javításokon mehetett keresztül. 1842-től kezdve a varrógépek nagyobb terjedésnek örvendeztek Amerikában s később Európában főleg Angol-, Francia- és Németországban. Legelőbb azok J. M. Singer s társának new-yorki gyárában készítették, s később sok javítás után átvitették Németországba, főleg Lipésbe, mely jelenleg Németországban a Singer-féle varrógépek főgyártási helye lön. Ez óta sok s különböző szerkezetű varrógépet készítették. A nevezetesebbek következők: a hajócska-szerű gép, gúmbalaku hajócskával tödzésekre Graver és Bakertől; kettős lánccöltő gép (doppel kettelstich-maschine) ugyanazoktól; lánccöltő gép (Kettelstich vagy Tambouristich machine) Singer s társától; és James Willkoxtól; megint fejernemi varrógép Wheeler s Wilsontól, mind amerikai gyártmányok. A mondottak szerint tehát ezen találmány érdeme az amerikaiaké, azonban sok más német gyárnak is nagy érdemeket szerzett a varrógép, főleg pedig ennek tökéletesítése körül. Bár Amerika a varrógépek hazája, mégis a német gépek általában azoknak elejébe teendők, s a német gépek közt a Lipésben gyártottak nagy hírnek, kelendőségnek örvendeznek a kivitel soliditása s pontossága miatt. Ezeknek ára általában valamivel nagyobb, mely ár azonban a kellendőséget nem akadályozza, mert egy jobb s azért drágább gép is nagy tartóssága s kevés javítási költsége miatt az üzletben mindig legjuttányosbna bizonyul be.

Az ily gépek készítése eddig Amerikában folyt legnagyobb szerint. 1856—1861-ig 400,000-nél több darab került ki az ottani gyárokból. Ezek közül 85,000 Wheeler s Wilsonra, 55,000 Frover s Bakerre, 10,000 Wilkox és Gibbse esnek. De Németországban is nő azoknak száma. Lipésben mintegy 3000 varrógép készített, s föl lehet venni, hogy középszámmal hetenként 25 darab megy ki az ottan fönnálló 15 gyárból.

A varrógépek az öltések után, melyeket tesznek, három osztályuk tudniillik: tödzelő (Stappstich), lánccöltő (Kettelstich v. Tambouristich), és kettős lánccöltő (Doppelkettelstich-maschinen) gépek. A legerjedetebb s

leghasználatóbbak a lánccöltő-gépek (Kettelstich-maschinen); melyek föltalálói után több másnémet varrógépre ágaznak el.

Mi a varrógép és emberkéz készítményeinek egymáshoz arányát illeti, Wheeler s Wilson Newyorkban kísérleteket tettek azon idő felett, melyben a gép bizonyos munkamennyiséget előállít azon időhez képest, melyben azon munkamennyiség emberi kéz által előállítatik. Ezen kísérletekből — tény gyanánt — következőket állíthatni:

Készítették gép által:			
1 férfi ing	1 órában	16	perczen,
" frakk	"	2	" 38 "
" atlacz mellény	"	1	" 14 "
" közönséges mellény	"	0	" 48 "
" selyem ruha	"	1	" 14 "
" merino ruha	"	1	" 4 "
" nadrág	"	0	" 57 "
" nőing	"	1	" 4 "

Kéz által:			
1 férfi ing	14 órában	26	perczen
" frakk	"	16	" 35 "
" atlacz mellény	"	7	" 19 "
" közönséges mellény	"	5	" 14 "
" selyem ruha	"	8	" 27 "
" merino ruha	"	8	" 27 "
" nadrág	"	6	" 37 "
" nőing	"	10	" 31 "

(Lásd „Illustrirte Gewerbezeitung“, Wieck-től Lipésben. 1864. folyam 18. lap). Még a gomblyukak varrására is különös gép találtatik fel. Föltalálója állítja, hogy azon gép egy óra alatt 100 gomblyukat képes körülvarni. (Lásd ugyanott 40 lap).

Angolországban jelenleg mintegy 25,000 van működésben. Dr. Herczberg az ezen gépekről írt érdekes munkájában kimutatja a nemzet gazdaság nagyságát, mely azon gépek használata által elérik. Ha azon becslést állítjuk fel, hogy egy varrógép ötszörösen készít annyit, mint a kézmunkás a nélkül készíthet, s e szerint a főnebb gépek által a munkaerő 25,000 kézmunkásnál ötszöröztetik: a nemzetgazdaság nagysága is ötszörösön vétehetik; mely többszörözés, ha a kézmunkásnak napi díját 8 ezüst garasra tesszük, 1856-dik évtől kezdve, mely időtől a 25,000 varrógép működésben lehet, a nemzetgazdaság gyarapodásának számokban kifejezve közel 60 millió ezüst forint összeggel felel meg. (L. „Paynes Panorama“, 1863. 5 füzet 111 lap).

Mily arányban emelkedik a productio a varrógépek által, kitűnik az öltések számából, melyeket a varrógép hasonló viszonyok és időben, mint az emberké, tesz. A varrógép tesz: finom lenvászon tödzésénél 640 öltést, a kéz 23 öltést, tafata tödz. 510 öltést, a kéz 24 öltést, selyem tödz. 550 öltést, a kéz 30 öltést, finom anyag beszegésénél 594 öltést, a kéz 38 öltést, patentbőr tödz. 175 öltést, a kéz 7 öltést, főbőr tödz. 210 öltést, a kéz 10 öltést. (L. „Paynes Panorama“, 1863. 12. füzet, 220 lap).

Itt megemlíteném, hogy könnyű varrásnál emberké által egy perczben 50 öltést tétethetik, midőn a gőz által hajtott varrógépeknél egy percz alatt 800 sőt 1000 öltés is tapasztaltatik. (L. „Der Fortschritt“, Pariser Moden-Intelligenz-Blatt zur Belehrung und Unterhaltung für Schuhmacher, Gerber und Lederhändler 1857. 95. l.).

Midőn 1853-ben Edinburgba az első varrógép behozatott, ez a cipészek és szabók közt a legnagyobb ingerültséget idézte elő, kik azt vélték, hogy azon gépek föltűnik tönkre teszik, s ők kenyér nélkül maradnak. 1853 előtt nem valának ott nagyobb s tágas műhelyek; a cipészek s szabók szorgalmasan dolgoztak honn; nagyobb részt kis egységben szobákban, melyek műhely, lak-s hálószobául szolgáltak, laktak kevés bérért. A legények mestereiktől vették a munkát, hogy honn elkészítsék; a cipészek szegénysége példabeszéddé vált, senki sem akart nekik szobát, bármily csekély árban is, bérbeadni. És ime most mily változásokkal nem idézett elő azon varrógép néhány év alatt behozatala óta azon körökben, melyekben leginkább megtámadtatott? Most mindenütt, hol csizmak és cipők készíttetnek, nagy tágas műhelyek vannak, a családok egészséges lakokban jól rendezett háziasságoknak örvendeznek. A segéd munkásoktól függés megszűnt, ugy, hogy jelenleg egy munkás egyedül — családjának igénybevétele nélkül — éppen annyit szerez, mint előbb, midőn nő és gyermek dolgozott; mert a kis gép a munkát gyorsan s szinte egyedül végzi, és midőn előbb a munkás készítményeit csak páranak számlálgatá, most duzeteket szerint számítja! (L. „Paynes Panorama des Wissens und der Gewerbe 1863.“ 14. füzet, 256. lap).

Ezeket akartam ma t. barátim előadni, hogy az illetők ismerjék meg hatását azon gépeknél, mely az iparüzletben, socialis életünkben oly roppant, nagyszzerű változásokat előidézt, melyeket az iparosoknak, ha jövőjüköt biztosítani akarják, kellő figyelemmel kísérniök, s majd egyénileg vagy testületileg

föl kell használniok. Azon szabók, kik drágán más messze helyről hoznak be kész öltönyöket, nem tudnának-e magok helyben olyanokat varrógép használatával készíteni s készítményeiket olcsóbb árban a vevőknek eladni? nem lennének-e a cipészek képesek hasonló tenni, főleg ha egyesülnének? Kedves ifju iparos barátim! int a korszáva, figyelni, haladni kell! ki nem halad és pedig, mert szükséges, óriási léptekkel, önszerterre messze, hátra marad; figyeljenek, észleljenek, tegyenek! Önöké a jelen, mint használják föl ezt, olyan lesz jövődjük! Isten áldja meg a tisztas ipart!

Csernek, május hó 24.

Sok közölni valóink volnának vidéktünkről, melyek mind érdekesek és nevezetesekek, de ezuttal becses lapját csak egy tudósítással terbelem, mely habár nem hangzik költoiesen szépen, de talán annál érdekesebben.

Megható jelenetnek voltam tegnap tanuja. Szomszéd román lakossággal bíró Bezded helységéből egy román testvér, hol a mult ősztől kezdve minden felszólítás nélkül egész késő laszig több alföldi szülőköttestvéreink teleltek, elláttattak a lakosság által a részvét érzésénél fogva minden kitelhető élelemmel és lovak takarmánnyal, — a még hámaradt legutolsó magyar szülőköttestvértük a részvét és barátság legtisztább érzetével utra valóval is ellátta a szomszéd helységig telt kulacsos el kísérté, és ottan érzékeny bucsu kulacsos után egymástól elbúcsuzva jó pajtásait édes magyar hazájába visszameenni utnak bocsátotta. Ime egy példány a tisztelt szerkesztő ur azon minden érdeknélküli ösztönien becsületes lelki román helységnek és barátainak, kik valóban méltók a nemzet nevében köszönetünk nyilvánítására.

Videki.

KÜLÖNFÉLÉK.

— Egerben mükedvelő társulat alakult, mely már kétszer fel is lépett az alföldi inségek javára, e mükedvelő társulat további müködése azonban polgármesteri rendelet által betiltatott.

— Gróf W—n J—n k. a., kinek öngyilkossági kísérletéről a lapok mely részvételt szölköztak, szerencsésen kiépült halálos bajából. A „F. L.“ szerint dr. Lumniczeré az érdem, hogy a golyót szerencsésen ki tudta venni szíve alól.

— Egy horvát hazafi a zágrábi „Domobran“ szerkesztőségénél 100 arany pályadíjat tett le, a horvát-tót nép 1840—1850-ig lefolyt itezvi történetének leírására.

— Lembergölörjár, hogy a forradalmi titkos városparancsnok nyomtatott proklamatiokat bocsátott ki, melyekben nyilvánítja, hogy a „szervezés“ Lembergben létezik, s a nemzeti kormány rendelte folyttan terjeszkedik. Fejnyit az elpártoltakat, tanítja az ingadozókat, s kimondja, hogy mindenki tartozik e célra odaadni utolsó garasát és utolsó ingét is. Ez is mutatja, mily indokoltnak találta a cs. kir. kormány a galicziai ostromállapotot.

— Az osztrák nemz. bank legutóbbi heti kimutatása szerint az érekszellet 110,639,287 frt, a forgalomban levő bankjegyek 380,662,584 frt. Az állam ezüst-tartaléka 797,850 frinyi. Értékesítőnél 12,641,677 frt, leszámítolás 83,035,206 frt, kölcsön 42,496,700 frt.

— Az orvosi egyetemet Sz. Pétervároztól mintegy harmincz fiatal nő látogatja, többnyire előkelők, kik orvosokká akarják magukat kiképezni.

— A félhivatalos jellegű lapok rövid idővel ezeltől jelenték, hogy herceg Sapiaha Ádám a lengyel felkelés vezetésében Párisban jelentékeny állást foglal el, s ennek folytán a lengyelügyre vonatkozó több okmányt bocsátott közre. A galicziai hivatalos lapban most a herceget idéző felhívás jelent meg, mely az ellene tett intézkedések elsejének látszik. Az idézet következőleg hangzik: „Herceg Sapiaha Ádám ur, Krasiecznyból, Galicziából, ki jogtalanul tartozkodik az austriai államokon kívül, ezennel felszólítatik, hogy ez idézetnek az országos lapban való első közöltetésétől számított három hó alatt visszaterjen s jogtalan távollétét igazolja, másként a herceg ur ellen, az 1832 dik évi martius 24-dikéről kelt legf. patens szerint fog eljárni. A cs. k. kerületi hatóságtól. Przemysl, május 19. 1864.

POLITIKAI HIREK.

Angolország. London, május 25. A „Times“ ma ismét a két német hatalomnak esik a német-dán háborúért, s részint politikájuk ellenök fordulásával, részint pedig Anglia tetteles beavatkozásával fenyegeti őket. Az a politika, írja a nevezett lap, a melyet Austria, Poroszország által vonatva, követ,

éleszt Olaszország reményeit. A bécsi kabinet feladta a be nem avatkozás elvét, mely eddigelő saját biztonságának alapja volt; egy szerződési jogellenes háborúba elegedett s felelte Velencét, a mely szintén csak az 1815-i szerződésnek erejénél fogva tartozik hozzá. Bécsben mint Berliaben azt hiszik, hogy a jelen vizsály tovább terjedésének Dánia megálázása s Angolország hallgatása által elejét veszik. A német hatalmak kicsinált dolognak tartják, hogy Europa elnézi terveik keresztívíteltét, oly terveket, melyeket a porosz király és ministere nagyon tisztán kimondottak. Nem szándéksznak, folytatja a „Times“, kormányunk cselekvésének előre kijelölni az utat. De a mit bátran kimondhatunk, főleg miután Poroszország jónak látta a maga nézeteit részletesen kifejtetni, ez az, hogy vannak bizonyos pontok, a melyek felett az angol politika soha sem ingadozik. A nemzetiség becsületét védeni kell, még háboru árán is. Nekünk éppen ugy kell a keleti tenger, mint saját tengerünk felett örködnünk. Végre kötelességünk, midőn az európai népjog megálapításában részt veszünk, ugyanazon igazságosságot követelni s szükség esetében fegyverrel kivívni Dánia részére, a melyet magunknak igényelni jogosítva lennének, ha Dánia helyzetében volnánk.

Franciaország. Páris, május 26. A „Pays“ szerint Beust ur Párisba jövetelének a volt a célja, hogy az általános szavazat alkalmazásának Schleswig-Holsteinban előmozdítója legyen. Hogy ez sikerült neki, arról az idézett lap meg van győződve, csak azt nem tudja bizonyosan, valjon Schleswignek felosztása meg fog-e történni és miképpen.

A császár egysége nem a legjobb; csak nagy megerősítésével lehetett jelen a Beust ur tiszteletre adott ebédn. Azt hiszik, Pelissier tábornagy halála nagyon megrázza.

A „Kr. Ztg.“-nak írják, hogy az Algirből érkezett tudósítások folyvást igen nyugtalanítóak. A föllázadt flittak az ugynevezett Tellben laktak, mely vidék nyugottságára a legnagyobb bizalommal számítottak. Ezért legújában szinte 6000 főnyi francia csapatokat küldöttek Toulonból Algirba. Ezenkívül, ha csak legközelebb kedvezőbb tudósítások nem érkeznek, még az egész Bourbaki hadosztályt s Algirba fogják küldeni. Az az ingerültség, mely a muzulmanok által lakott özsze vidékeken uralkodik, még folyvást növekszik. Így Törökország sem volt még képes elnyomni a yemeni felkelést. Az ott lakó összes törzsek föllázadtak, a kávé-raktárakat elpusztították, s a Mekka s Medinába vezető utat elzárták. Azok a törököknek oly érzékeny veszteséget okoztak, hogy a porta kénytelen volt az egyiptomi alkirály támogatását venni igénybe. A 3500 főnyi egyiptomi csapatok Ismail Fadedek-bey vezérlete alatt főgnak Yemembe menni. Párisban e fölkelekedéseket összeköttetésbe hozták az algiri s tunisi eseményekkel.

A konstantinápolyi francia követ azt a biztosítást kapta a portától, hogy a török ügyvivők utasítva vannak, hogy a tunisi felkelést illetőleg teljes egyetértésben müködjek a francia ügyvivőkkel.

A törvényhozó testület flüsszakát Morny herceg, egy igen engesztelékeny hangu beszéddel, május 28-án bezárta.

Németország. A testőr-lövész-zászlóalj 50 éves jubileuma alkalmával a porosz király következő beszédet intézett a legénységhez: „Ti ma disznapotokat ünneplitek, mivel ma van 50 éve, hogy megboldogult atyám a zászlóaljat alapította. Az mindig megérdemlé az ő megelégedését, s akkor is a hadsereg méltó tagjának bizonyítja be magát, midőn most már szintén Isteben nyugvó testvérem azt a vesztély napjaiban fölhasználta, s Németország ellenségei ellen Schleswigbe küldte. Ha egykor én is föl hívalnak benneteket, elvárom, hogy ti éppen ugy viselenditek magatokat, mint most Schleswigben minden fegyvernembeli bajtársaitok, a kiknek minden dicséreten fölülálló vitézsége a legfényesebb sikert aratá, s a sereg régi dicsőségét újlag bebizonyította s megnagyobbította.“

Dánia. Kopenhága, máj. 25. A mint a „Hamb. Nachr.“-nek írják, a dán kormány felelete az értekezleti javaslatokra teljesen összhangzik a Monrad miniszterelnök által egykoron kifejezett nézetekkel, s az az álláspont van benne tartva, hogy a dán kormány nemcsak akarja teljesíteni az 1851- és 52-ki kötelezettségeit, a mennyiben azok teljesítésére képessé lesz téve, hanem még arra is kész, hogy ama kötelezettségek lehető módosítása iránt tanácskozzék. Ki van továbbá mondva a feleletben, hogy a mostani háboru, a mely mind a két félnek annyi áldozatába került, igazolhatlan, miután Dánia előre készségeit nyilvánította a hozzá intézett kívánsatok teljesítésére. Angliának is ez a nézete. Különbben azt beszélük, hogy a dán kormány elhatározta, hogy visszahívja felhatalmazottját Londonból s így az értekezlet alkalmait eredmény nélkül szétoszlik, ha a német nagy hatalmak lejjebb nem hangolják követeléseiket.

A „Frederiksborger Ztg.” írja, hogy északi Seelandban egy május 20-án tartott népgyűlés felirást intézett a királyhoz, a melyben az összes népességnek az az egyhangú óhajta van kifejezve, hogy a fegyvernyugvást a mostani feltételek alatt, június 12-én túl teljeséggel ne nyújtsák. Jütlandban is készülnek ilyen felirásokra, Koldingból pedig május 25-én várták a küldöttség érkezését, a mely egy hasonló tartalmu feliratot volt a királynak átnyújtandó.

Erre a harszias hangulatra a „France” május 27-ki számában azt jegyzi meg, hogy Krieger értekezleti képviselőnek Párisban történt megfordulása nagyon alkalmas arra, hogy a Kopenhágában uralkodó mozgalmat csillapítsa.

Svédország. Stockholm, máj. 20. A Harefjördben levő hajórak hat svéd és nyolcz norvég hajóból áll. Oszkár herceg a hajórak feletti parancsnokság átvétele alkalmával máj. 17-diken következő napi parancsot adott ki:

„Üdvözöllek titeket, parancsnokok, a parancsnokok s legénység, a kegyelmesen rámbizott svéd-norvég hajórajon. Köztetek növekedvén fel a három nyelvű lobogó alatt élénken s mélyen tudom érezni ama kötelek szentségét, a melyek minket egymással egyesítenek. Közületek sokakkal közös személyes emlékekben, s mindnyájatokkal rend- s hűségre való közös törekvésben osztozom. Kónoly időben gyűltünk össze szeretett királyunk parancsára. Valamint én a legörömteljesebb bizalmat táplálom köteleességűtetekre s buzgalmatokra vonatkozólag, úgy bizalmatokra

is számítok. Svéd s norvég bajtársak! Nemes gondolkodásmód által, hivatásunk teljesítésénél, s a bennünket egyesítő fajirokonság megszilárdítása által kivivandjuk a király bizalmát s polgártársaink becsülését, s mint az éjszak megáldott vikingi fajának méltó fiai, megörözendjünk lobogóink becsületét. Éljen a király! Éljen a hon!”

Oláh-Moldvafejedelemség. Bukarest, május 25. Az itteni országos főfőtörvényszék e hó 20-án egész testületileg beadta lemondását. E lépés igen nagy hatást tett, s még szilárdabbá teszi a nemzet értelmiségét, hogy azon az uton, melyre a kormány erőszakoskodása által kényszerítve van, rendületlenül kitartson.

A mint a „France”-nak írják, Kuza fejedelem egy új igazoló iratot szándékszik közzé tenni, melyben az általa elkövetett államcsinyt Austria és Oroszország beüti fenyegetéseivel mentegeti. Oroszországnak a „Fr.” szerint, saját érdeke parancsolja, hogy a dunai fejedelemségeket némi háttér állásba tartsa, s mind a két hatalom tetemes haderőt állított fel az oláh határokon. A „Wiener Abendp.” a francia felhivatalos lapnak e közlését irányhuzugságnak nevezi, mely mind csak arra van számítva, hogy egy európai congressus szükségességét tüntesse fel.

Ujabbak. London, máj. 29. Az értekezlet tegnapi ülésén minden tag megjelent. Az elnök legelőbb is a dán felhatalmazottaktól kérdezte, mit felelnek a személyi unió,

vagy is a hercegségek politikai függetlenségét tárgyazó javaslatra. Quade ur azt feleli, hogy kormánya e javaslatot nem tekinti a béke helyreállítására alkalmas alapnak. Russel lord további kérdésére, hogy minő ellenjavaslatokat kíván tehát Dánia tenni, Quade laconice azt feleli: Semmit. Ekkor feláll Apponyi gróf s kifejti az alapot, melyen a szövetség nem hatalmak békét kötni hajlandók volnának. S ez az alap: a hercegségek tökéletes elválasztása Dániától, s német szövetségi önálló állammá alakítása a legtöbb örökösödési igénynyel bíró Augustenburgi herceg alatt, a különböző örökösödési igények megbirálása a német szövetség belügyét levén fennhagyandó. Bernstorff gróf és Benst ur tá mogatják az osztrák javaslatot. Latour d'Auvergne a francia képviselő egy közvetítő javaslatot tesz, mely szerint Holsten és Lauenburg, Schleswignek egy részével egyesítve a német szövetséghez lenne csatolandó, Schleswig másik része pedig Dániába kebelezendő. Clarendon lord, az angol kormány nevében a francia javaslatához csatlakozik; csak hogy, míg a francia felhatalmazott Schleswig felosztásáról csak elvileg szólna, Clarendon a határozatokat is kijeleli Husum, Treene, a Deneverk és a Schlei irányában. A német felhatalmazottak tiltakoznak a felosztás ellen általában, különösen pedig az angol javaslatot elfogadhatatlannak nyilvánítják. Hosszas vita után a felhatalmazottak minden javaslatot, a németek pedig az angol és francia javaslatokat ad referendum kikérték s a zal az ülésnek vége lön. A fegyvernyugvás kérdése szó-

ba se jött, egyébiránt meghosszabbítását valószínűnek tartják. A közelebbi ülés esztendőkre van kitűzve. Oroszország magatartásáról hallgat az írás.

— Oldenburg, máj. 28. Az oldenburgi nagyh. herceg kijelentette, hogy a fenforgó körülmények közt lemond Schleswig-Holstein-hoz való igényeiről.

— Turin, máj. 27. Garibaldi válaszul a „M. Post”-nak, egy cikket boesát közzé, a melyben felhívja barátait, hogy az angolok iránt legyenek bálával s kijelenti, hogy ő Angliát nem felszólítás következtében hagyta el.

A K. Közlöny magán-táv sürgönye

Feladott: N-Szobon jun. 1-jén, d. u. 1 óra 2 p.
Megjött: Kolozsvárra „ d. u. 2 óra 45 p.

Maager vasuti indítványát indokolja, melyben követeli, hogy a Bodza szoros a legjobb összeköttetési pont. A legközelebbi ülés bizottságot fog e tárgyban a teljes gyűlésből választani. Munkálatainak beadására nyolcznapos időhataladé állíttatik meg.

Hibajegyzítés. Múlt számunk távirati sürgönyében — lapunk néhány példányában — lényeges nyomdai hiba csúszott be, mit kiigazítani kértünk. T. i. „az olasz kormányval egyetértésben” helyett „az oláh kormányval egyetértésben” olvasandó.

T. és felelős szerkesztő DÖZSA DÁNIEL.

NEKI HÍVATÁS.

(145) (1—3)
Alólikt telkérem mindazon t. cz. mesterember, kereskedő urakat és másokat is, kiknek irányomban valami követelésük lehet, hogy ezen **kihirdetés napjától számítva négy hét alatt** jogos követéseiket velem közleni sziveskedjenek, hogy azokat kielégíthessem; az ezt elmulasztók lehető igényeit pedig érvényteleneknek nyilvánítom.
Kolozsvártt, május 31-én, 1864.

B. Radák Istvánné, gr. Rédei Klára.

(146) (1—2)
Figyelemre méltó!
Alólikt teljes tisztelettel jelemti a nagy érdemű közönségnek miszerént, ország. főorvos mélt. Pataki Dániel ur piaczori háza alatt, most napon bérrendezett kereskedésében, elbátározta: mindennemű árucikkait, u. m. őszi és tavaszi gyapju- és selyem női felöltőnyeit, a legujabb kásmir és teveszőr nagy keszkenőit, nem különben a csak most érkezett, legegységesebb szőrselyem- és percalinköntös szöveteit, egy a férfi öltözkéhez megkívántató mindennemű kelméit, úgy szintén nagy mennyiségű fehér és tarka férfi ingeit **e folyó hó 5-től kezdve 10-ig jelentékenyen leszállított szabott árak mellett** felajánlani; s egyszersmind bátorodik a nagy érdemű közönség becses látogatását kikérni.
Kolozsvártt, június 1-jén, 1864.

CSIKI ALAJOS, szövetkereskedő.

(142) ^{2/6} (4—5)
Legujabb nagy pénzsorolás,
2 millió 650,000 márka értékben,
a melynél csak nyeremények huzatnak; az államkormány által engedélyezve és biztosítva
17,900 nyeremény közt vannak 250,000, 150,000, 100,000, 50,000, kétszer: 25,000, kétszer: 20,000, kétszer: 15,000, kétszer: 12,500, kétszer: 10,000, egyszer: 7500, ötször: 5000, hétször: 3750, nyolczvanötször: 2500, ötször: 1250, százötször: 1000, ötször: 750, százbarnincször: 500, kétszáznegyvenötször: 250, tizenegyször: 117 márka értékű nyeremények.
Egy eredeti államsorsjegy ára 7 ft o. é. | Egy fél eredeti államsorsj. ára 3 f. 50 kr.
Két negyed ered. „ 3 „ 50 kr. | Négy nyolczad ered. „ 3 f. 50 kr.
a huzás kezdődik június 9-kén.
A legmagasabb nyeremények folytonos kifizetése által elegendőleg ismert és kedvelt jelenyem „Isten áldása COHN-nál” változatlanul marad.
Külmegrendeléseket, bármily papírpénz nemben vagy szabadjegyben, még a legtávolabb vidékekre is pontosan és halgatag teljesíték, és hivatalos huzási kimutatásokat s nyereményeket a huzás után azonnal megküldök
Cohn Laz. Sams. hamburgi bankár.

(138) ^{2/6} (1—4)
A ragályos befolyások elleni legjobb óvszernek elismert
Korneuburgi marhapor
mindig valódi állapotban kapható
Kolozsvártt: **WOLFF J.** gyógyszer. Szébenben: Zöhrer F.; Dézsen: Krémer Samu; Nagybanján: Popp S.; Szász-Régenben: Dietrich és Wachner; Tordán: Wolf Gábor és Welits G. gyógyszerészeiben. Nagynyeden: Trajánovits Ede gyógyszerész urnál.

(140) (3—3)
Ásványvizek
Borszéki, előpataki, türi, budai, gleichenbergi, ivándai, marienbadi, karlsbadi, pilnai és czigelkai ásványvizek, valamint mindennemű fűszerek, a legjobb minőségben kapható **Kolozsvártt TAUFFER FERENCZ** fűszer kereskedésében.

(143) (3—3)
Árverési hirdetmény.
Tövis m.-városában a 117 házszám alatti köböl épített ndvarház és gazdasági épületek 1000 □ öl udvar és 1 hold 275 □ öl veteményes és gyümölcsös kert területtel, a mely a patak melletti fekvésénél fogva szesz- vagy sergyárra is előnyösen átalakítható: **f. évi július 13-án d. e. 10 órakor** nyilvános árverés útján a legtöbbet igérőnek el fog adni.
Az árverési feltételek azon ház lakójánál addig is megtekinthetők.
Tövis, maj. 21-én, 1864.

Nyomatott az ev. ref. főtanoda betűivel (Bel-farkasutca 74 sz.)

Stein János
könyvkereskedésében Kolozsvártt kapható:
JOHANNES CALVIN.

Leben und ausgewählte Schriften, von dr. E. Stähelin. 2 kötet 9 ft.

JOHANN CALVIN.

Ein evangelisches Lebensbild von Paul Pressel. A hitujító arcképevel.
Ára 1 ft 50 kr.

Geschichte der Reformation in Europa
zu den Zeiten Calvin's von J. H. Merle d' Aubigné. 2 kötet. Ára 8 ft.

KÁLVIN JÁNOS
fény-írott ARCZKÉPE.

Nagy 8-ad alakban ára	80 kr.
csinos rámban	1 ft 50. 2 ft. 2 ft 50 kr.
Kis látogató-jegy alakban	40 kr.
csinos rámban	50, 60, 80 krtól 1 ft 20 krig.

Továbbá:

Kálvin János halálos ágyán

Kis alakban	40 kr.
csinos rámban	50 krtól 1 ft 20 krig.

BOD PÉTER.
Házassági törvényrajz,

vagy a házassági törvényekről való tanítás, melyben a mátkaság, megmásolás és elválás körüli házassági különféle esetek felhozatnak, megvizsgáltatnak, és a tudósok véleményeiből, közönséges zsinatok folytából és végzéséből meghatározatnak. Anyanyelve általtette, b. e. II-dik József császár házassági rendelkezéseivel, újabb időbeli közönséges sz. zsinatok határozásaival és felsőbb rendelkezésekkel, megtartván az eredeti munka §-ainak számjait, megbovitette kisbaczoni Benkö László. Ára 1 ft.

BOD PÉTER.
Megújított egyházi törvénykeztető,

vagy törvénykezés módját tanító könyv, melyet közhasznú célból kiadott kisbaczoni Benkö László. Ára 1 ft.

Utasítás az Erdélyben

megszüntetett Tizedbejelentések valóstításánál eljárásról. Ára 50 kr.

„Osztrák postaügy” kézikönyve.

Irtá Reisenhoffer Rudolf, cs. kir. postaigazgatósági fogalmazó. Ára e 20 ivre terjedő 8-adrét alaku kötetnek 2 ft o. ért.